

Karl Elieser Tausen, Hovi

Um Karl kunnu vit av sonnum siga at hann varð borin í heim við ár í hendi, tí sjógvurin var hanns eitt og alt. Sum heilt pinkulit misti hann bæði foreldur síni soleiðis at hann eins og hinir 3 bróðurnir fóru úr barnaheiminum og vaksu upp hvør í sínum stað. Skjótt sóu øll, at sjógvurin var tað, ið Karl elskaði. Líka frá óvitaárum bakaði hann á sjónum fyrst við opnum bátum og so skjótt prestahondin var komin á hövdið, fór hann til skips og var av bestu fiskimonnum og hartil raskur og álitismaður bæði í logn og ódn. Bestimaður í mong ár og so seinri skipari á »Njarðlingie sum hann var ein av oddamonnum fyrri at keypa og dríva, inn til hann fekk drep-

andi sótt — kreft í maga og livir og fall frá og doyði nú leygardagin fyrri 8 dögum síðan. Um hann hevði livað, inn til 4. mars í ár, so fylti hann 57 ár. Eftir situr einkja og 3 børn, ið øll eru tilkomin. Tá ið undirritaði vitjaði hann á Dr. Alexandrines sjúkrahúsi nakrar dagar áðrenn hann doyði, segði hann Harranum takk fyrri, at hann hevði latið seg livað til börnini nú eru tilkomin. Mikið tyngri hevði tað verið um eg hevði noyðst at doyggja frá smáum börnum segði hann, og so legði hann afturat: »Eg eigi ongan óvin. Eg veit meg ikki í livinum hava klandrast við nakað menniskjæ.

Hesi orð beri eg viðari til øll, sum kendu mín góða vin og javnaldra, og eg veit at vit øll geva honum rætt í tí, at hann átti ongan óvin. Hann var ein friðarligur og vinsamur maður, sum vit øll saka, men mest verður hann sjálvandi saknaður av konu og börnum. Frið ynskja vit øll yvir minni hansara.

J. H. Danbjörg

Edw. Mitens' helt hesa vøkru røðu við jarðarferð bróður síns Gudmunds Mortensens 22. januar 1954

Tíðliga á vári spretti ein spíri í livd av tveimum sterkum, vøkrum vöskurum. Og várið kom, og sólin kagaði fram og vermdi. Um enn til tíðir komu vátaski, stormur og regn, vaks spírin og treivst væl, eins og smádrongur spælir í heimi sínum, út á bø og við strend.

Summarið kom við lýðku og meiri sól, og spírin vaks og setti blómur. Livsmegin streymaði gjøgnum hann. Hann var eins og maður, sum í mandómsárum offrar megi sína og alla orku fyrri virki sínum. Einstakt heglings æl kom týðliga á sumri og hvesti í blað, so tað sveið. Vindkøst komu, og ein av vöskurum, sum góvu livd, fall til jarðar. Men nýggju vöskurini menti seg.

Summarið fór at halla, og heystið kom, og vöskurini, sum sprottin var á vári, bar góða frukt og stóð stinnur, men heystið leið, og blóðini fingi heystarlit, eins og maður, tá árin fara, gránar við vanga og linkar.

Hin seinasti av teimum vöskurum,

sum hevdu givið livd, mátti lúta og leggja seg til hvíldar.

Veturin byrjaði. Kalt var viðhvørt, og megin minkaði. Mjörki og kavarak komu stundum og kámaðu alt burtur. Men afturíftur klámaði, og sólin vermdi um hjartarótt. Men blóðini fólnaðu, og at enda mátti vöskurini, sum sprottin var á vári, fólna heilt og doyggja. —

Men nýggjur spírar vilja spretta og spíra, og livið heldur áfram, og aðrir taka við, har hinir máttu sleppa. — Sonur, ið faðir innaði nógv, og sum var góður við faðir sín og honum takksamur, heldir fram á tí stóði, sum slekt eftir slekt hevur lagað.

Hesir tankar runnu fram í huga mín, nú bróður mín Gudmundur mátti geva. — Hjartans tökk beri eg honum fyrri góðan bróðurskap og vinskapi gjøgnum alt lívið, og somu tökk beri eg honum frá teimum, sum stóðu honum nær.

Seinasta farvæl sigi eg honum við orðum, sum móðurbróðir okkara Ras-

mus Effersøe yrkti:

Eitt heim, eitt blívandi heim ei her, ei her á jörð eg kann finna, tí verðin við øllum, ið verðini er, sum blóman um heystið skal svinna. Eg líkni mitt liv við ein skugga, ein drey, við regnið ígjár, við ein fossandi streym, sum í veraldar dýpi má renna.

Lýs, livsins ljós, ígjøgnum dimman dal.

Lýs mær á leið.

Í nátt og niðu heim eg strevast skal.

Lýs mær á leið.

Í vanda troysta valla tú tær

at takka til, hvørt fet hann nærkast tær.

Eg vóni: Almáks signing er mær hjá

um heiðar, skorðar, fen og stríða á.

til morgunblið

sum eingar vina andlit heilsa mær,

ið fóru undan inn í faðirs garð.

Verkfallið 1953

Erlendur Patursson hevur grein í blaði sínum viðvíkjandi hesum máli. Hann umtalar ymsar menn, sum saman við blaðstjóranum av hesum blaðið verða sagdir at hava gjørt Erlendi slíkar ónáðir, meðan verkfallið stóð, at hann ikki fekk arbeiðsfrið. Vit hava nú talað við hesar menn og spurt teir, hvat teir halda um hetta, sum Erlendur fór fram.

Vit hittu fyrst Danbjörg, ið upplýsir, at hann í októbir mánaða 1952 uppsegði allar sáttmálar, og ikki fyrr enn 19. apríl 1953 vórðu nýggir sáttmálar undirskrivaðir. Tað sigur seg sjálvt, at hann kundi ikki búgva í Havn frá október til 19. apríl, serliga tá ið ikki var úttil til, at nökur semja kundi faast í lag. Tað var øllum kunnugt, at verkfall var einasti vegur, og tað kom at standa hart ímóti hördum, og tað fór at draga leingi út. Danbjörg hevur sítt arbeiði at passa í Suðuroy og kann tessvegna ikki búgva halvt ár ella meira ísenn norðuri í Havn. Viðhvørt mátti so Fritjof úr Skúoy; men hann hevði onga fullmakt til at taka nakra avgerð. Tað er øllum greitt, at tað var semingsmannsins skylda at lata

Danbjörg víta av í góðari tíð frammánundan, tá ið hann stevndi til fundar tann 19. apríl 1953. Men hann gjørdi tað altso ikki. Um hetta er somikið skrivað fyrr, at vit ikki nerta meira við hetta nú.

Karl Jespersen, næstformaður S. F. s var í Havn 19. apríl 1953 og frætti sum túnatos, at semingsfundur var, og at Danbjörg eingi boð hevði fingið. Hann fór inn á fundin, men av tí, at hann var í Havn til arbeiðsmannafelagsfund, kundi hann ikki sita alla náttina á tveimum fundum í senn.

Fritjof úr Skúoy sigur: »Eg havi einaferð í »Sosialinum« greitt frá míni stóðu til alt tað, ið Erlendur her førir fram, og eg havi einki at skoyta uppí ella taka frá tí, sum eg tá skrivaði«.

Dam heldur fyrri, tá ið vit spyrja hann um Erlends bríks:

Erlendur veit, at hatta er hópaleyst hann tveitur út.

Hann veit, at tá ið Hanus við Høgadalsá kom til Dam varð hann við tað sama settur í sambandi við »Samvirken«.

Hann veit, at Dam gjørdi alt, ið hann kundi fyrri at veita fiskimonnum hjálp.

Erlendur veit, at Samvirkende eisini vildu hjálpa, men at teir bert kundu hjálpa ígjøgnum Föroya Arbeiðsmannafelag kundi fingið hesa hjálp.

Erlendur veit, at hvørt mansbarn í Föroyum er greitt yvir, at útsendingar komu upp frá Samvirkende við fullmakt at hjálpa, og at Föroya Fiskimannafelag kundi fingið hesa hjálp, um Erlendur hevði haft viljað samskipað felagið við Föroya Arbeiðarafelag.

Men Erlendur kvetti tráðin líka tá ið sambandið skuldi knýtt millum fiskimenn og arbeiðsmenn í Föroyum.

Hvør ið so skuldina hevur fyrri at fírskir fiskimenn onga hjálp fingi frá Samvirkendi skilir hvør maður. Um tað er ónýtt at tala meiri men um Erlendur vil gera eina góða gerð, vil hann royna at fáa samskipanina millum fiskimenn og arbeiðsmenn í lag, sum allra skjótast so fiskimenn kunnu koma í samband við Samvirkende og ikki aftur koma at standa hjálpalessir.

Tað er eisini so, at landsins hövuðsstaður skuldi gingið á odda við bygging, góðari býarskipan, og almennir bygningar skuldi verið prýði býarins. Men í hesum eru vit ein eftirbátur, og vit kunna ikki annað enn aftur geva Viderø rætt í tí, at vit Föroyingar hugsa meir um okkum sjálfan enn samfelagið. Vit eru ongan tíð av sonnum vorðir eitt fólk, um vit so hava fingið egið flagg, og vit erpa okkum av at vit hava okkara egna mál. Vit kunna ikki erpa okkum av okkara tjóðareykkennum, tá ið vit ikki eru førir at røkja tey. Föroyingar eru altíð vanir at hava Íslendingar, næstu frændur sínar, sum fyrmynd; men munur er á okkara hövuðsstaði og hinum íslenska. Hin íslenski hövuðsstaðurin er ein sann mynd av teimum risaframstigum, sum íslenska tjóðin hevur gjørt síðstu árin. Stórt og prýðiligt leikhús hava teir bygt, nýggjan lærðan háskúla og stórt og rúmligt høli til lærarar við sama skúla. Sjómannskúla, sum við sínum lýsandi torni sæst langa leið, tá ið tú siglir inn á vágna. Og gótturarnir eru breiddar og slættar; við og rúmlig öki eru lögð av ymsastaðni í býnum, har gróður er settur niður. Okkara hövuðsstaður sýnist ongan byggingarplan at hava. Trong tún, og húsavegginir út á vegin, sum kappadust teir við hvør annan. Eitt gamalt skeivklæð Tinghús, og tá ið vit fara aftur til skúlan, minnast vit skúlabarakin, sum sett var á tað mest gongda plássið í býnum, og sum er hitt grimasta húsið, býurin eigur. Vit fara til studentaskúlan, sum er einasti skúli, landið skal hava fulla ábyrgd av: hann hevur ligið fyrri útrakstri sum eitt

vanvirkiligt uppgávufólk, síðan hann var settur á stovn, fingið sær innivist her og har og kroyst seg inn á stóðum, sum ikki skúlahóskandi eru. Men hyggið privathúsin. Ja, har má ein aftur taka undir við Viderø: tey eru sum ríkmannahallir, og hvat rúmd viðvíkir, kann útheimurin valla kappast við tey.

— — — Men latið ikki endað verða, og Viderø prestur stendur við fullum sømdum, sigurskrúna um hówur og pálsa í hendi. Hann hevur ásaðnað, at hann var nakað harður móti skúla og lærarum. Sjálvandi segði hann seg at taka uppáftur eftir øðrum. Men hann kundi borið tað fram kommunuskúlanum til umberingar, at altíð er og verður munur á arbeiðslíkindum hansara og so privatskúlans. Kommunuskúlin er noyddur at taka við øllum börnum, góðum og ringum, og hann er noyddur at hava tey, næstan hvussu tey skikka sær. Øll við skúlskili víta, at slík børn kunnu spilla ein klassa og forða hinum börnunum at fáa fult úrslit av kenslum. Privatskúlin fær aloftast hitt frægasta slaggið av börnum, foreldrini stuðla hann og starv hansar nógv meir enn kommunuskúlans, og eru har nemningar, sum bróta skúlans reglugerðir, er bara hjá leiðsluni at senda boð til foreldrini og siga teir upp — um teir ikki vilja laga seg. Soleiðis kunnu fleiri dómi verða flutt fram um nógvar fyrirminir, sum ein privatskúli hevur fram um hin almenna skúlan. — Viderø málber seg nakað soleiðis, at skúlin skuldi verið tengdur at kirkjun.

Ja, presturin Viderø veit best sjálvur, at tað var hann einaferð, men tað var í teirri katólsku tíðini. Tá var kirkjan so mensk at hon hevði skúlskapin í sínum hondum afturat aðrar mentan og øðrum samfelagsviðurskiptum. Alt hetta broyttist við trúbotini. Luther og aðrir síðabótamenn lótu alt upp í hendur á hinum verðsligu mynduleikum. Við hesum misti kirkjan umsjón sína við skúlanum, hin lutherska kirkjan misti sítt tak í fólk, og hon missir tað meir og meir. Kingo var onkuntíð toygdur úr hvørjari lykkju, men man hann vera tað longri? Viderø prestur hevur nógv at siga um skúlavíðurskipti, men tann kirkja, sum hann umboðar hevur afturat so nógvum øðrum slept kristni uppaling barnanna og lagt hana á ein skúla, sum verður meir og meir verðeligur, og sum hevur nógvar umboðsmenn, ið mótmæla religiønskenslu — í hvussu so er undir tí formi, sum han nú verður framborin. Ein kann minnast at Bartholdy prestur, formaður Indre Missión, sum er borgaður og lutherorðaður, líknaði donsku fólkakirkjuna við eini haldbóndahjún (aftagtspar), sum tey ungu settu upp á loft, har skuldu tey hava tað so gott, men tey máttu ikki leggja upp í nakað sum fyrförst í húsinum. Soleiðis var kirkjan. Ein verðsligt trúgvslógav í kirkjuligum sökum, og tingmenn sögdu, at kirkjan skuldi fáa alt, hon vildi, hon skuldi bert einki hava at siga. Her er tó munur á hini katólsku og luthersku. Katolikkar stríðast fyrri at hava loyvi at røkja skúlskap, og tað er jú tað, teir gera í Havn og øðrum protestantiskum londum, sum teir siga eru farnir frá trúnni, og